

A magyar textil- és textilruházati ipar helyzete

Lukács Jánosné

Összefoglaló

A hazai textil- és ruhaipar 2014-ben 214 836 millió forint értékű terméket állított elő, ez folyó áron közel 17%-kal volt több, mint 2013-ban, összehasonlítva áron számítva pedig mintegy 13%-kal magasabb volt a termelés, mint az előző évben.

A megtermelt mennyiségnek – értékben mérve – 78%-át **exportálták**, ez 168 563 millió forint értékű árut jelent. Ez az arány lényegében megegyezik a több éves adattal, az évenkénti eltérés csupán 1-2%.

A **belföldi piacra** történő eladás a termelt mennyiségnek kb. 15%-a volt, ezzel a korábbi évekhez képest további csökkenés volt tapasztalható. Ez az arány a termelés piaci biztonsága szempontjából véleményem szerint már kritikus. Ennek fő oka az utóbbi években visszaeső fogyasztás, továbbá az olcsó import, a hasznátruha-fogyasztás elterjedése.

A lakosság 2014-ben textiliára, ruházatra – a korábbi évek adataiból kiindulva – **fejenként átlagosan mintegy 25–28 ezer forintot** költött. A textília, ruházat fogyasztása a teljes fogyasztásból kb. 4,5%-ot tesz ki. Összehasonlításként érdemes megjegyezni, hogy a dohányárú illetve a gyógyszer részesedése egyaránt 5,4–5,4%!

A két gyártási ágban a **foglalkoztatottak száma** megközelíti a 40 ezer főt (ez szakértői becslés, tekintettel arra, hogy a statisztika jellemzően csak a 4 fő feletti vállalkozások létszámával számol).

A **regisztrált vállalkozások száma** közel 6300, de a korábbi évek tapasztalata azt mutatja, hogy a működő vállalkozások száma ennél 35–40 %-kal kisebb.

A **magyar textil- és ruhaipar jelenlegi helyzetének** áttekintése arra enged következtetni, hogy a globális gazdasági válság enyhülésével megállt a termelés csökkenése, bizonyos fellendülés tapasztalható a termelésben és az exportban egyaránt. Bár az utóbbi 5 évben megfigyelhető a termelés hullámlása, elmondható, hogy a 2014. év a korábbi évekhez képest mind a termelésben, mind az exportban biztató eredményt hozott.

A Nemzeti Platform a textil- és ruhaipar megújításáért c. projekt keretében kidolgozott **jövőbeni fejlődési stratégiája számomra most nem tűnik túl optimistának**.

Az utóbbi évek és a 2014. évi eredmény alapján az látható, hogy a Platform fő stratégiai iránya, amely a funkcionális, speciális, tehát a mindennapi ruházaton kívüli területek fejlesztésének szükségességére hívja fel a vállalkozások figyelmét, helyes, tekintettel arra, hogy a hazai kiskereskedelmi forgalomból való részesedés – véleményem szerint – mélypontra jutott, növelése nem látszik elérhető célnak.

Meg kell jegyeznünk, hogy az ebben a cikkben közölt adatok jellemzően a 4 főnél több létszámmal dolgozó vállalkozások tevékenységére vonatkoznak, továbbá, hogy a statisztikai adatok jelenleg még nem állnak rendelkezésre a kívánt részletességgel, sok esetben a legfrissebb statisztikai adatok csak a 2013. évről érhetők el.

Termelés

A magyar textil- és ruhaipart a 2010–2014 időszakban az I. táblázatban és az 1. ábrán bemutatott termelési adatok jellemzik.

I. táblázat

Év	Érték (folyó áron)		Volumen az előző év %-ában
	millió Ft	az előző év %-ában	
2010	164 537		99,0
2011	183 048	111,2	109,2
2012	197 843	108,1	109,2
2013	185 377	93,7	91,6
2014	216 836	117,6	113,5

Forrás: KSH adatbázis

A két gyártási ág 2014-ben tehát összesen 216 836 millió forint értékű terméket állított elő. Látható, hogy 2011–2012-ben kedvezőbben alakult a helyzet, a 2013. évben visszaesés mutatkozott, de ez reményeink szerint csak átmenetinek tekinthető.

Emlékeztetőül: a két gyártási ág 2008-ban összesen közel 200 milliárd forint értékű terméket állított elő, de a gazdasági világválság 2009-ben még éreztette a hatását.

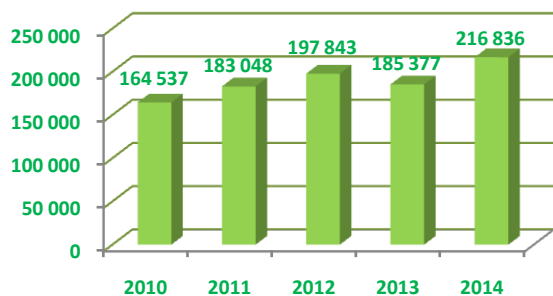
Főbb termelési feltételek

A termelés feltételeiben, az utóbbi időszakban lényegében nincs változás, a viszonylag magas élől munka intenzitású textil- és ruházati ipart változatlanul sújtják a magas munkaerő költségek.

A textiliákat gyártó szakágak termelésének biztosításában változatlanul gondot jelent a hazai alapanyag forrás csaknem teljes hiánya: a lényegében hiányzó szálanyag-gyártás (a szénszál kivételével), a kész pamut- és pamut típusú, valamint selyemszövetek, a kötött kelmék és kötőipari fonalak gyártása minimális, a gyapjú- és gyapjú típusú szövet termelés lényegében nincs. (Az 1970-es években a hazai pamut- és pamut típusú szövetek évi termelése még közel 300 millió m² volt, az utolsó elérhető adat szerint 2012-ben pedig alig volt több, mint 2 millió m².)

A feldolgozó szakágak, mint a kötöttáru, textilruházatot termelők, az alapanyagokat így kényszerűségekből

Termelési érték folyó áron (millió Ft)

1. ábra

változatlanul importból szerzik be, ami kedvező lehet ugyan a választék szempontjából, de növeli a bizonytalanságot a választék reprodukáltsága és az állandó minőség biztosításában.

Magtéléssem szerint a saját forrásból megvalósított alapanyaggyártás belátható időn belül nem lehet reális célkitűzés. Ehhez gondosan ki kellene választani azt a termékcsoportot, amelynek gyártását egy befektető idehozhatja a gyártó kapacitással és a piaccal együtt – hétköznapi nyelven szólva: itt helyezi el a termelését.

Értékesítés

Export

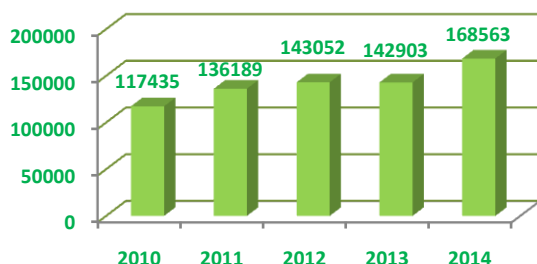
A textil- és ruhaipari export alakulását az utóbbi öt évben a II. táblázatban összefoglalt adatok ill. a 2. ábra szemléltetik.

II. táblázat

Év	Érték (folyó áron)	
	millió Ft	az előző év %-ában
2010	117 435	
2011	136 189	116,0
2012	143 052	105,0
2013	142 903	99,9
2014	168 563	118,0

Forrás: KSH adatbázis

Export értéke folyó áron (millió Ft)

2. ábra

A magyar textil- és ruhaipar számára a meghatározó piac változatlanul az export. Az export aránya – a piaci igényektől, a szezontól függően – 75–80% között mozog. Az export meghatározó része, mintegy 90% a változatlanul a bér munka, bár ez a termékektől és a divattól függően változik.

A 2015. év első hónapjában az előző év januárjához képest a termelés indexe volumen alapon 103,5% volt, tehát nem következett be visszaesés, sőt elfogadható mértékű növekedés tapasztalható. Ugyanakkor az export volumen indexe az előbbivel 105,4% volt, tehát itt is figyelemre méltó emelkedés tapasztalható.

2014 decemberében a textiliák gyártásában a rendelés állomány az előző év azonos időszakához képest összehasonlító áron 132,1%-ot tett ki, ugyanakkor a ruházat gyártásában ez mindössze 60,2% volt, ami az előző évek közel 100 illetve 80%-ához képest alacsony és figyelmeztető a szakágazat idei év teljesítményének biztosítása szempontjából.

A magyar textil- és textilruházi ipar **fő piacai** változatlanul az európai, elsősorban az Európai Unió tagországainak piaca.

A két szakágazatban változatlanul jellemző az, hogy az export lebonyolításában közvetlen piaci kapcsolatainknak köszönhetően az egyes, főleg nagyobb méretű vállalkozások játszanak alapvető szerepet. A vállalkozások közvetlen vevőkapcsolata szorosabbá teszi a szállító és a vevő közötti szinte napi kommunikációt, biztosítja a közvetlen párbeszéd lehetőségét, végső fokon a vevőigények jobb kielégítését, ugyanakkor megköveteli a megfelelő szintű nyelvtudást, amely elsősorban a nagyobb méretű vállalkozásoknál biztosítható.

Ezzel indokolható, hogy a textil- és ruhaiparban az export mintegy 80%-át az 50 fő feletti létszámú vállalkozások adják, ez azonban nem jelenti azt, hogy a kisebb méretű vállalkozások nem vesznek részt az exportban: számtalan példa mutatja, hogy egy nagyobb vállalkozás több kisebbet beszállítónak von be, lényegében ezzel piacot szerez és munkát biztosít a kisebbeknek.

Import

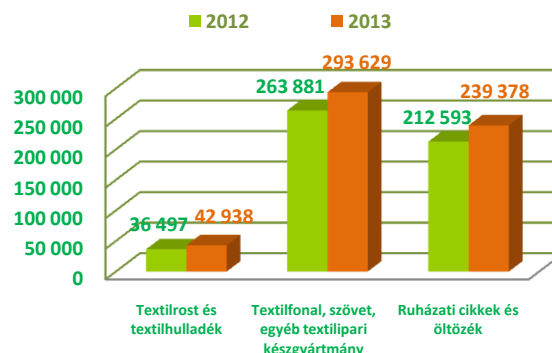
A textil- és ruhaipari termékek import alakulásáról 2014-re vonatkozólag részletesebb adatok még nem állnak rendelkezésre, mégis érdemes összehasonlításban megnézni a 2012–2013. éveket (III. táblázat, 3. ábra). (Meg kell jegyezni, hogy a textiltermékek import adata nem csak a fogyasztási célú behozatalt tartalmazza, hanem a bér munka, tehát a feldolgozás céljára behozott szövet, kelme értékét is.)

III. táblázat

	Érték (millió Ft)		Index
	2012	2013	
Textilrost és textilhulladék	36 497	42 938	117,6
Textilfonal, szövet és egyéb textilipari készítmény	263 881	293 629	111,3
Ruházati cikkek és öltözék kiegészítők	212 593	239 378	112,6

Forrás: KSH adatbázis

Import (millió Ft)

3. ábra

Összehasonlítva ezeket az adatokat az ipar export adataival, meg kell állapítani, hogy minden textil- és ruhaipari termékből nettó importőr az ország.

Belföldi piac

A textília és a ruházat belföldi értékesítését a IV. táblázat és a 4. ábra szemléltetik.

A hazai textil- és ruhaipar már az 1990-es évek elején sajátos helyzetbe került: fő versenytársává az import vált. A viszonylag olcsó szövet- és kelmeimport

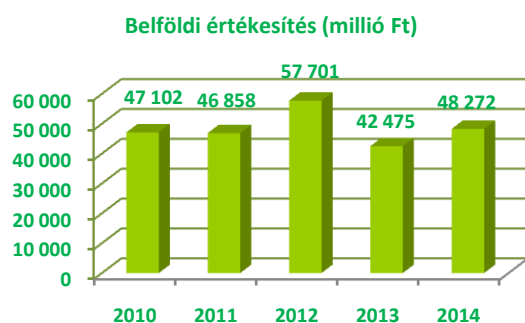
gyakorlatilag megszüntette a textilipart, ennek következtében pedig a ruhaipar a bér munka arányának további növelésére kényszerült.

A textil- és ruhaipar a hazai piacon 2014-ben mintegy 48 milliárd forint értékű terméket adott el. A termelés csupán közel 20%-a talál vevőre belföldön, amit az export arány adata is megerősít. Ez nagyon alacsony részesedés.

IV. táblázat

Év	Érték (folyó áron)	
	millió Ft	az előző év %-ában
2010	47 102	
2011	46 858	99,6
2012	57 701	123,2
2013	42 475	73,7
2014	48 272	113,6

Forrás: KSH adatbázis

4. ábra

Magyarországon a lakosság fogyasztásában a **textiliák aránya 4–4,5% körül mozog** (a divatváltozástól, az időjárástól függően ez kisebb mértékben ingadozik), nemzetközi összehasonlításban ez a mutató alacsonynak tekinthető. Gazdasági szempontból a **textiliák és a ruházati cikkek igen érzékeny termékeknek számítanak**, így a nehezebb jövedelmi körülmények között ezeknek a termékeknek vásárlása háttérbe szorul.

Érdekesképpen a kiskereskedelmi forgalom árucsoportok szerinti megoszlását bemutató adatokból érdemes kiemelni néhányat (V. táblázat). Ezek a számok önmagukért beszélnek.

V. táblázat

Termékcsoport	Részesedés a teljes kiskereskedelmi forgalomból (%)				
	2010	2011	2012	2013	2014
Textília, ruházat	4,22	4,21	3,83	4,01	4,58
Lábbeli, bőrdíszmű	1,63	1,80	1,76	1,83	1,93
Dohányáru	3,39	3,60	4,07	4,96	5,40
Gyógyszer	5,65	5,93	5,41	5,41	5,40

Forrás: KSH adatbázis

2012-ben a textiliákra, ruházatra és lábbelikre vonatkozó, egy főre eső átlagos fogyasztási adat 31 273 Ft/év volt, ami a jövedelem szerinti alsó decilisben 12 463 Ft/fő/év, a felső decilisben pedig 72 269 Ft/fő/év. (Óriási különbség!) Szakértői ismeretek alapján azonban elmondható, hogy a tényleges ruházati fogyasztás a statisztikai adatok szerinti fogyasztásnál nagyobb, mivel az utcai árusok forgalmának egy részét

szinte lehetetlen nyilvántartani, továbbá mert nem hagyolható el a magánszemélyek által külföldről behozott termékek mennyisége. Nagyon jelentősnek értékelhető a használt ruházat forgalma, ami importból kerül kereskedelmi vállalkozásokhoz.

Mindezek alapján a textil- és ruházati termékek egy főre eső fogyasztása 2014-ben átlagosan 30 000 Ft/fő/év értékre becsülhető.

Többször kifejtettem – és most is megismétlem – azon véleményemet, amely szerint a hazai ipar alacsony részesedése a fogyasztásból azzal is összefügg, hogy már a 1990-es évek elején lényegében megszűnt a klasszikus nagykereskedelem, kialakultak a szupermarketek, betelepültek a távol-keleti kereskedők, drasztikusan bővült a kereskedelmi mikro- és kisvállalkozások száma. A ruházati kereskedelemről csupán 22–25 % közötti arányban részesednek az általános ruházati boltok, ezzel szemben a távol-keleti üzletek és az utcai árusok aránya 40–45% között mozog. Ez kétségtelenül hatással van a kínálat minőségére, kiszolgálás szakszerűségére is.

A ruházati kereskedelem szerkezete – az iparéhoz hasonlóan – nagyon elaprózott, ez sincs jó hatással a kínálat választékára, így a forgalom alakulására sem.

A textiliát, ruházatot értékesítő kiskereskedelmi üzletek száma 2010-ben 25 281 volt, az utóbbi időben folyamatosan csökkent, 2013-ban 24 020 egységet tart nyilván a statisztika. Ez a helyzet jelentősen megnehezíti az eladó és a vevő kapcsolatát.

Azt gondolom, hogy ez a helyzet már nem változtatható meg, így véleményem szerint **a hazai ruházati fogyasztói piacra nem lehet építeni az ipar fejlesztésének stratégiáját.**

Foglalkoztatás, keresetek

Tekintettel arra, hogy a textil- és ruhaiparban igen nagy a mikrovállalkozások száma, szakértői ismeretek alapján mintegy 40 ezer fő alkalmazásával számolhatunk.

A fizikai és szellemi foglalkoztatottak aránya a textiltermékek gyártásában 12–14% között, a ruhaiparban 10–12% között mozog. A textil- és ruhaipar változatlanul jellemzően női munkaerőt foglalkoztat, a nők aránya megközelíti a 90%-ot.

Az ipari átlagnál magasabb élőlomunka intenzitás ellenére a keresetek igen alacsony szinten alakultak. Az ipari átlaghoz viszonyított átlagos nettó kereset a „ruházati” iparágakban 60–62 % között van, a korábbi adatokhoz képest pedig ez az arány sajnos még romlott is (pl. 2008-ban közel 65% volt).

A vállalkozások száma, szerkezete

2013. december 31-én a textil- és a ruházati termékek gyártásában a **regisztrált** vállalkozások száma – a KSH adatai szerint – az 5. ábra adatai szerint alakult.

5. ábra

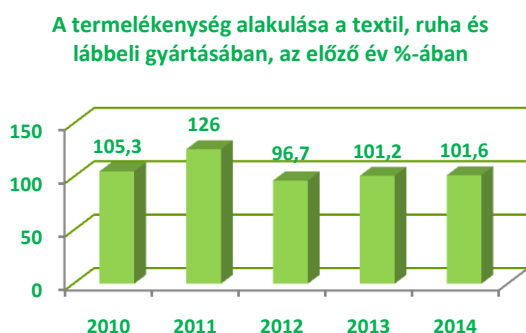
A két gyártási ágban a regisztrált vállalkozások száma a 2013. év végén és a 2014. év elején 6322 volt. A szakértői tapasztalat azt mutatja, hogy a regisztrált vállalkozások közül azonban mindössze 60–65% működik, ez a vállalkozói környezet romlása következtében a korábbi évekhez képest romlást jelent (korábban ez még 70–75 %-ra volt becsülhető). Az adatokból megállapítható, hogy a textil- és ruházati termékek gyártásában **az átlagos üzemi létszám 9–10 fő**, az Európai Unióban ez a szám ennek mintegy kétszerese.

A magyar textil- és ruhaipar szervezeti struktúrájának további sajátossága a nagyszámú jogi személyiség nélküli vállalkozás, jellemzően az egyéni vállalkozás, ezek aránya a textiliparban közel 65%, a ruhaiparban pedig mintegy 70%.

A textil- és ruhaipar földrajzilag jellemzően egyes régiókra koncentrálódik. Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár, Heves, Békés megye – ezeknek van jelentős helye a foglalkoztatásban, itt az ipari foglalkoztatottak közel 15%-a a két gyártási ágban talál kereseti lehetőséget. Emellett sok textilt gyártó vállalkozás működik Somogy, Baranya és Vas megyében.

A termelékenység alakulása

A magyar textil- és ruhaiparban a termelékenység az utóbbi években folyamatosan növekedett. Alakulását a KSH adatai alapján a 6. ábrán mutatjuk be.

6. ábra

A termelékenység jelenleg közepesnek és jónak értékelhető. Ezt több tényező befolyásolja, ezek közül a leglényegesebb az adott üzem műszaki felszereltsége, dolgozóinak képzettsége, a munka- és üzemszervezés helyzete, a gyártott termékek bonyolultsága és a gyártandó tételek nagysága. A termékek bonyolultsága egy adott évben a divattól, az időjárási viszonyok alakulásától is függ, ezzel indokolható az egyes évek közötti eltérés, bár 2011. év kiugró adata hibásnak tűnik.

Milyen lehet a magyar textil- és ruhaipar jövője?

A textil- és ruhaiparra vonatkozó 2010–2014. évi egyes adatok – és elsősorban a termelés alakulása az öt éves időszorban – biztatónak látszik.

Az iparban dolgozó szakembereknek van elképzelésük a fejlődés irányairól, ezt bizonyítja a *Nemzeti Technológiai Platform a magyar textil- és ruhaipar megújításáért* (TEXPLAT) projekt keretében a szakemberek széles körének bevonásával kidolgozott *A magyar textil- és ruhaipar kutatás-fejlesztési és innovációs stratégiája*, valamint *A magyar textil- és ruhaipar K+F+I stratégiájának megvalósítási terve*.

Az anyagok elkészítése óta eltelt 4–5 év után azt gondolom, hogy a stratégia helyesen állapította meg, hogy a hazai textil- és ruhaipar számára a ruházati tömegtermékek piacára való termelés fejlesztése nem lehet a kibontakozás útja, és ez fokozottabban vonatkozik a belföldi piacra. Helyesen látta az ipari szakemberek igen népes csoportja, hogy a fejlesztés főbb irányai a következők lehetnek:

- az új, speciális funkciókkal ellátott textil- és ruhaipari termékek fejlesztése (védőruházat, egészségügyi textiliák, az ún. intelligens textiliák, az életminőséget javító textiliák stb.),
- a gyűjtő fogalomként műszaki textiliáknak nevezett termékek, amelyek a gazdaság valamennyi területén alkalmazhatók (autóipar, villamosipar, építőipar valamennyi ága, környezet-, vízvédő stb.).

A statisztikai adatokban 2013-ra rendelkezésre álló adatok szerint 21 könnyűipari kutatási-fejlesztési hely volt (szakértői tapasztalat alapján többségük textil- és ruhaipari hely), az ezeken foglalkoztatott létszám 214 fő volt, ebből 75 kutató-fejlesztő szakember. Erre a tevékenységre 2013-ban 3628 millió forint összeget fordítottak. Ez biztató a K+F+I célok elérése szempontjából.

A gazdasági válság által okozott ipari fejlődés megtorpanása, a felhasználási területek csökkent igényei éreztették hatásukat a textil- és a ruhaiparban is. A fentiekben vizsgált mutatók biztatóak a fejlődés szempontjából. Ehhez változatlanul jó alap lehet a *Nemzeti Technológiai Platform a magyar textil- és ruhaipar megújításáért* anyaga.

Fontos arra felhívni a figyelmet, hogy a TEXPLAT Megvalósítási tervében megfogalmazott elképzelések valóra váltásában a továbbiakban erősödő szerepe lesz a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesületnek. Ezúton is szeretném biztatni a vállalkozások vezetőit, a szakembereket a TMTE tevékenységében, rendezvényein való, az eddiginél aktívabb részvételre.

Felhasznált források

- KSH adatbázis
- A magyar textil- és ruhaipar kutatás-fejlesztési és innovációs stratégiája
- A magyar textil- és ruhaipar K+F+I stratégiájának megvalósítási terve
- Saját tanulmányaim